

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

<i>Бабчук О. Г., Фіщенко О. М. Особливості дитячих страхів.....</i>	<i>7</i>
<i>Бондаренко Т. Особливості розвитку комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>13</i>
<i>Булгакова О. Ю., Осадча Е. В. Розвиток спостережливості у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>18</i>
<i>Державенко М. А. Виховання соціальних умінь дітей третього року життя в комунікативній діяльності.....</i>	<i>24</i>
<i>Корибут І. Ю. Особливості прояву дитячих страхів у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>29</i>
<i>Корнєва С. Особливості розвитку самостійності у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>35</i>
<i>Кримова Н. О., Мельничук М. Г. Психолого-педагогічні особливості розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>41</i>
<i>Кримова Н. О., Капліста Д. С. Агресія сучасних дітей старшого дошкільного віку: чинники та наслідки.....</i>	<i>47</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ігнат'єва А. І. Управлінський погляд на формування знань зі сталого розвитку старших дошкільників.....</i>	<i>53</i>
<i>Кудрявцева О. А., Прокопова Г. С. Управління якістю формування родинних цінностей дошкільників засобами сюжетно-рольових ігор.....</i>	<i>60</i>
<i>Кудрявцева О. А., Чебан Ю. В. Управлінський контекст формування емоційно-вольової готовності старших дошкільників до навчання у НУШ.....</i>	<i>67</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ганган І. А. Управління якістю формування соціально-комунікативних умінь старших дошкільників через ігровий простір.....</i>	<i>74</i>
<i>Магда А. Особливості прояву конфліктної поведінки у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>81</i>

ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ В КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Магістрантка М. А. Державенко

У сучасному суспільстві особливо важливим є формування соціально компетентних особистостей, які вміють конструктивно взаємодіяти з іншими, проявляти емпатію та підтримувати гармонійні стосунки з оточуючими. Ці уміння закладаються ще в дошкільному віці, коли дитина починає освоювати основи комунікативної взаємодії. Формування соціальних умінь є одним із ключових напрямів педагогічного впливу на дитину у віці трьох років, адже саме в цей період активізується процес соціалізації, а разом із ним і розвиток здатності дитини до взаємодії в колективі. В Україні, як і в інших країнах, зростає потреба в ефективному педагогічному впливі, який сприятиме розвитку соціальної компетентності дітей з раннього дитинства.

Основною особливістю сучасного педагогічного процесу є орієнтація на особистісно-орієнтовану освіту, де ключовим є не лише навчання дитини правилам поведінки, а й створення умов для самостійного здобуття досвіду комунікації. У цьому контексті соціальні уміння стають важливим чинником гармонійного розвитку особистості. Вони проявляються у здатності дитини взаємодіяти, проявляти чуйність, розуміти емоційні стани інших, дотримуватись правил і норм спілкування, що є надзвичайно важливими як для гармонійного розвитку дитини, так і для її адаптації до життя у соціумі.

Метою дослідження є визначення педагогічних умов, що сприяють ефективному вихованню соціальних умінь у дітей третього року життя в комунікативній діяльності. Для досягнення цієї мети були поставлені конкретні завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових досліджень у галузі соціального розвитку дітей раннього віку та уточнити

зміст поняття «соціальні уміння».

2. Обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують оптимізацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (ЗДО), спрямованого на формування соціальних навичок у дітей.

3. Визначити критерії, показники та компоненти, які дозволяють оцінювати рівень сформованості соціальних умінь у дітей третього року життя.

4. Описати рівні розвитку соціальних навичок у дітей на основі експериментальних досліджень та надання методичних рекомендацій для педагогів ЗДО.

5. Розробити практичні рекомендації для педагогів щодо ефективного виховання соціальних навичок у дітей третього року життя.

А. Богуш розглядає соціальні уміння як одну з основних складових успішної соціалізації, підкреслюючи, що цей процес формується ще в ранньому дитинстві. Академік наголошує, що саме вміння взаємодіяти з іншими є фундаментом для майбутньої комунікативної активності дитини, адже через комунікацію діти вчаться розуміти себе та інших. За її словами, важливо створювати умови, які сприяють розвитку в дітей таких якостей, як взаємодопомога, співпраця та вміння вести діалог. Науковець вказує, що саме через спільні ігри та діяльність у малих групах діти поступово засвоюють базові правила соціальної поведінки, наприклад, очікування своєї черги, поступки та співпрацю задля досягнення спільної мети. Такі ігри стимулюють у дітей не лише розвиток соціальних навичок, але й сприяють формуванню емоційної гнучкості, здатності розуміти емоції інших і будувати відносини на основі довіри [1].

І. Рогальська вважає соціальні уміння критично важливими для загального розвитку дитини, особливо акцентуючи увагу на адаптаційних процесах. Вона підкреслює, що саме в ранньому дитинстві закладаються основи особистісної зрілості, а соціальні навички є важливим компонентом цього про-

цесу. Соціальні уміння дозволяють дитині не лише взаємодіяти з оточуючими, а й усвідомлювати свої емоції та вміти ними керувати, що є критичним для самовизначення в соціумі. Педагогічні підходи мають включати створення безпечного середовища, в якому дитина може експериментувати зі спілкуванням та взаємодією. Таке середовище сприяє розвитку самостійності та дозволяє дітям почуватися впевнено під час спілкування з однолітками [5, с. 123].

О. Кононко наголошує на важливості розвитку соціальних умінь у дітей третього року життя, вважаючи, що цей процес тісно пов'язаний зі здатністю дітей контролювати емоційні реакції та адаптуватись до соціальних норм. Вчена вказує, що ключовим у вихованні соціальних навичок є створення педагогічних умов, які включають спеціально розроблені програми, що містять завдання та ігри, спрямовані на формування базових навичок спілкування, таких як привітання, прохання, вибачення тощо. Такі програми мають бути орієнтовані на розвиток як вербальних, так і невербальних аспектів комунікації, що дозволяє дітям вільніше висловлювати свої думки та емоції [2, с. 34].

І. Стародубцева акцентує увагу на тому, що процес соціалізації дітей раннього віку має базуватися на природній потребі дитини у спілкуванні та грі. Вчена підкреслює, що у дошкільному віці гра є провідним видом діяльності, через який діти засвоюють соціальні ролі та вчаться адаптуватись до правил і норм колективу. Педагогічні умови для виховання соціальних умінь мають бути спрямовані на розвиток емпатії, навичок невербального спілкування (жести, міміка, погляди) та створення простору, де дитина може проявити ініціативу в комунікації. Такий підхід дозволяє дітям не лише розвивати вміння контактувати з іншими, а й почуватися впевнено в процесі спілкування [6].

О. Шишова розглядає соціальні уміння як ті, що формуються у процесі взаємодії дитини з найближчим соціальним оточенням. Вчена вважає, що для цього педагогам необ-

хідно створювати умови, які сприяють розвитку спільних ігрових дій, участі у колективних проектах та заняттях. У цьому контексті педагогічна підтримка є надзвичайно важливою, оскільки саме вона дозволяє дітям почуватися впевнено в процесі соціальної взаємодії, розвивати відчуття власної значущості та навички співпраці [7].

І. Печенко вказує, що важливою умовою для виховання соціальних умінь є використання різноманітних методів, які допомагають дітям усвідомлювати соціальні правила та норми поведінки. Дослідниця пропонує застосовувати методи рольових ігор, де діти можуть моделювати різні ситуації та отримувати реальний досвід комунікації в безпечних умовах. Це дозволяє дітям краще розуміти соціальні ролі, відчувати себе частиною колективу та розвивати вміння будувати відносини, виходячи із власних переживань та потреб [3, с. 57].

Т. Поніманська підкреслює, що розвиток соціальних умінь у дітей третього року життя є критичним для формування їхньої особистісної автономії. Вона вказує на важливість активного залучення дітей до спільних ігор, які сприяють розвитку соціальної компетентності та навичок колективної взаємодії. Діти з розвиненими соціальними навичками є більш відкритими до нових контактів, мають вищий рівень самооцінки та почувуються захищенішими у соціальному середовищі. Вона акцентує увагу на необхідності створення умов, які дозволяють дітям розвивати впевненість у собі через спільні ігри, що стимулюють співпрацю та взаємодію [4, с.162].

Таким чином, кожен з науковців робить свій внесок у розуміння сутності соціальних умінь та методів їх формування, підкреслюючи важливість створення відповідних педагогічних умов для їхнього розвитку у дітей третього року життя.

На основі дослідження можна зробити висновок, що виховання соціальних умінь у дітей третього року життя є складним, але надзвичайно важливим завданням. Створення ефективних педагогічних умов, які сприяють розвитку комунікативної активності, вимагає врахування індивідуальних особ-

ливостей кожної дитини, а також використання методів навчання, що стимулюють дітей до активної участі у комунікації.

До основних педагогічних умов розвитку соціальних умінь у дітей третього року життя можна віднести:

1. Створення безпечного середовища для комунікації, яке сприяє відкритості та активності дитини у взаємодії.

2. Використання різних форм взаємодії: індивідуальна робота, заняття в малих групах, колективні заходи, що дозволяють дітям освоїти основи комунікації у різних соціальних контекстах.

3. Підтримка природної потреби дітей у спілкуванні через залучення до гри, участі у спільних заходах та розв'язання конфліктів, що виникають у процесі взаємодії.

4. Педагогічний супровід та підтримка, що полягає у спостереженні, корекції та підтримці комунікативних дій дитини з урахуванням її індивідуальних потреб та можливостей.

Значення дослідження полягає в розробці концептуальних засад організації процесу виховання соціальних умінь у дітей раннього віку. Результати можуть бути використані як у практиці роботи педагогів дошкільних установ, так і у навчально-методичних програмах для підготовки майбутніх вихователів.

Подальші перспективи дослідження охоплюють вивчення нових методик розвитку соціальних умінь та впровадження інноваційних технологій у процесі виховання дітей у ранньому віці, що дозволить удосконалити якість освіти та виховання в умовах сучасної дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М. Дефініції «духовність» і «моральність» в аспекті національного виховання в Україні. *Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах*. Київ, 2000. С. 18-23.

2. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. ди-

тини дошк. віку «Я у Світі». Київ : Світич, 2009. 208 с.

3. Печенко І. П. Соціалізація дітей в умовах сільських навчально-виховних комплексів : дис ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08. Київ, 2003. 208 с.

4. Поніманська Т. І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку : монографія. Рівне : РДГУ. 2006. 234 с.

5. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід : монографія. Київ : Міленіум, 2008. 400 с.

6. Стародубцева І. В. Соціальний досвід як продукт соціалізації особистості. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць. Київ : Ін-т проблем виховання АПН України, 2006. Вип. 9. Кн. 1. С. 30–39.

7. Шишова О. М. Психолого-педагогічні засоби розвитку соціальної компетентності дошкільників. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки* : зб. наук. пр. Київ : КНУ ім. Тараса Шевченка, Вип. 15 2012. С. 168-174.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ДИТЯЧИХ СТРАХІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Магістрантка І. Ю. Корибут

Страх є одним із провідних емоційних станів людини, який супроводжує її протягом всього життя та є невід'ємною його частиною. У дітей дошкільного віку страхи можуть мати особливий характер, адже в цьому віці відбувається активне формування особистості та емоційного світу дитини. З одного боку, страх виконує захисну функцію, виникаючи у ситуаціях загрози, як біологічного, так і соціального характеру. Проте, з іншого боку, надмірний прояв страху може призвести до негативних наслідків, таких як зупинка розвитку дитини, виникнення невротичних розладів і навіть психосо-